

Bernard Lecomte

Vatikano paslaptys

Iš prancūzų kalbos vertė
Genovaitė Dručkutė

baltos lankos

UDK 23/28(456.31)
Lc52

Redaktorė
Dovilė Gimberienė

Viršelio dailininkas
Zigmantas Butautis

Maketavo
Sigrida Juozapaitytė

Versta iš:
Bernard Lecomte, *Les secrets du Vatican*,
Perrin, Paris, 2009

© Genovaitė Dručkutė, vertimas į lietuvių kalbą, 2010
© Perrin, 2009
Published by arrangement with Literary Agency
“Agence de l’Est”
© Baltų lankų leidyba, 2010

Printed in Lithuania
ISBN 978-9955-23-370-1

Evelinai

Turinys

Įvadas	II
I	
Popiežius prieš sovietus	13
<i>Kaip Pijus XI apmulkino rusų bolševikus</i>	
II	
„Tegyvuoja popiežius! Tegyvuoja Dučė!“	31
<i>Kodėl Mussolini įkūrė Vatikano valstybę</i>	
III	
Nebaigta enciklika	46
<i>Kaip popiežius vos nepasmerkė rasizmo ir antisemitizmo</i>	
IV	
Pijaus XII tylą	62
<i>Dėl ko iš tiesų buvo galima priekaištauti popiežiui karo metais</i>	
V	
Finaly byla	83
<i>Kaip popiežius ir žydai dalijosi karo vaikus</i>	

VI

Kunigų-darbininkų drama 99
Kodėl Pijus XII nutraukė ryšius su proletarais

VII

Užgrobtas susirinkimas 121
*Kaip Vatikano II Susirinkimas vos nesužlugo
per atidarymą*

VIII

Vos nepalaiminta piliulė 143
Kaip Katalikų bažnyčia vos nepalaimino kontracepcijos

IX

Schizma dėl nieko 163
Kodėl Lefebvre'o byla nebuvo tikra schizma

X

„Besišypsančio“ popiežiaus mirtis 184
Baisi tiesa apie paslaptinę Jono Pauliaus I mirtį

XI

„So-li-darność!“ 200
Kaip popiežius lenkas pakeitė Istorijos eigą

XII

Bulgarų tinklas 221
*Kas slepiasi už bandymo pasikėsinti
į Joną Paulių II 1981 m.*

XIII

„Opus Dei“ revanšas 234
Kaip ir kodėl buvo kanonizuotas „Dievo darbo“ įkūrėjas

XIV	
Šventoji Turino drobulė	252
<i>Kodėl Bažnyčia atsisako laikyti drobulę tikra</i>	
XV	
Jo Ekscelencija „Dievo bankininkas“	269
<i>Kaip popiežius buvo įpainiotas į didžiausią finansinį pokario skandalą</i>	
XVI	
Trečioji Fatimos paslaptis	284
<i>Ką iš tikrųjų apreiškė Mergelė Marija trims portugalų piemenukams</i>	
XVII	
Ratzingerio siurprizas	305
<i>Kodėl Panzerkardinal neturėjo tapti Jono Pauliaus II įpėdiniu</i>	
Bibliografija	320
Asmenvardžių rodyklė	325

Įvadas

VATIKANAS. Paslaptys, muziejai, finansai, požemiai, popiežiaus išrinkimą pranešantis dūmelis... Tai viena iš pačių paslaptlingiausių pasaulio vietų. Ko gero, labiausiai kerinti. Ne dėl to, kad ten slypinčios paslaptys būtų užrakintos dvigubu užraktu arba keltų kokią nors grėsmę pasaulio tvarkai. Katalikų bažnyčios būstinė yra unikalus atvejis pasaulyje: ji niekada nepakluso žiniasklaidos taisyklėms. Čia nerengiamos spaudos konferencijos kaip Baltuosiuose rūmuose arba net Kremliuje. Nepaskambinsi kada panorėjęs Vatikane gyvenantiems žmonėms. Ir nors sklandžiai veikiančios tarnybos nuolat informuoja žurnalistus apie Šventojo Tėvo darbus ir žygius, apie kurijos pertvarkymus ir apie svarbius jos padalinių priimtus nutarimus, Vatikano valstybė niekada nesilaikė *glasnost* politikos: viešumas čia netapo taisykle ir, matyt, niekada netaps.

Toje vietoje, kur šiandien stovi pirmajam popiežiui skirta bazilika, neįmanoma suskaičiuoti visų įvykių, kurie paženklino 265 pontifikatus nuo pat šventojo Petro kankinystės. Didingos istorinės akimirkos, konklavos, vainikavimai, šventės, kanonizacijos, kaip ir dramos, nusikaltimai, intrigos, niekšybės. Paslaptys ir mįslės. Kas dar kaip Vatikanas – kokie pasaulio rūmai, kokia pilis, koks dvaras – gali pasigirti dviejų tūkstančių metų istorija?

Šioje knygoje kalbama apie naujausius laikus. Neišvengiamai teko pasirinkti vieną šios dviejų tūkstantmečių istorijos, kuriai prireiktų daugybės tomų, atkarpą. Be to, knygos autorius nėra istorikas ir neįmanoma tyrinėti ilgaamžės Vatikano praeities neturint svarių metodologinių priemonių. Dėl šių dviejų priežasčių knygoje pasakojamos vieno šimtmečio Vatikano istorijos svarbiausios paslaptys: nuo komunizmo, didžiojo krikščionybės varžovo, atsiradimo iki dabartinio popiežiaus rinkimų.

Kodėl būtent Mussolini įkūrė Vatikano valstybę? Kokia iš tiesų buvo Pijaus XII „tyla“ nacizmo metais? Kodėl Bažnyčia paskandino kunigų „proletarų“ patirtį? Kodėl vos nesužlugo Vatikano II susirinkimas? Ar Lefebvre'o byla tikrai reiškia schizmą? Nuo ko gi mirė Jonas Paulius I? Kas norėjo nužudyti Joną Paulių II? Apie visas šias ir dar kai kurias temas jau daug yra prirašyta. Bet kiekvienoje lieka šešėlių, neaiškumų, tabu, vertų patyrinėti iš naujo...

I

Popiežius prieš sovietus

Kaip Pijus XI apmulkinio rusų bolševikus

„Pirmą kartą istorijoje popiežius surengė sąmokslą kartu su jėzuitais!“

1926 m., vienas Romos kardinolas

„Romos katalikų tikėjimas yra didžioji viso pasaulio viltis.“

Svetlana Alilujeva (Stalino duktė)

PETROGRADAS, 1917 m. kovo 18 diena. Rusijos imperija ką tik nuėjo į praeitį. 15 d. caras Nikolajus II atsisakė sosto. Jo vietą užėmė Laikinoji vyriausybė. Tarp daugybės reakcijų į šį istorinį įvykį šešiolikos puslapių mėnraštukas *Slovo Istiny* (*Tiesos žodis*) neslepia savo džiaugsmo: „Šlovė didžiai laisvajai Rusijai! Šlovė jos išlaisvintojams! Amžinas Revoliucijos aukų atminimas!“ Ar tai socialdemokratų žurnaliukas? Anarchistų leidinėlis? Karinigas bolševikų atsišaukimas? Visai ne: 1913 m. įkurtas *Slovo Istiny* yra rusų katalikų spaudos organas.

Tolesniuose žurnalo puslapiuose „Paskutinės minutės“ informacijoje skelbiama, kad naujasis Rusijos užsienio reikalų ministras Pavelas Miliukovas gavo Šventojo Sosto

sekretoriaus kardinolo Gasparri telegramą, kurioje išreiškė popiežiaus „susižavėjimą ir džiaugsmą“ dėl revoliucijos, „kuri pareikalavo tiek nedaug aukų“. Benediktas XV jį ipareigojo perduoti, „kad ateityje Šventojo Sosto ir Rusijos santykiai tik tvirtės ir gerės, remiantis naujosios Laikinosios vyriausybės programa...“

Tą pačią dieną, kai pasirodė šis netikėtas pareiškimas, Petrogrado Nikolajaus geležinkelio stotyje iš traukinio išlipo aukšto rango dvasininkas, kurį pasitiko nedidelis tikinčiųjų būrelis. Vakarų Ukrainoje esančio Lvovo graikų katalikų arkivyskupas metropolitas monsinjoras Andrejus Šeptickis dar popiežiaus Pijaus X buvo paskirtas vadovauti Rytų apeigų rusų katalikams. 1914 m. rugsėjo 15 d. jis buvo rusų armijos suimtas, keliamas iš kalėjimo į kalėjimą, nepaisant daugybės Šventojo Sosto prašymų jį paleisti. Jį išlaisvino naujojo režimo veikėjas Kerenskis, tapęs Laikinosios vyriausybės teisingumo ministru. Atvykęs į Petrogradą metropolitas *Novoe Vremia (Naujųjų laikų)* žurnalistui pareiškė, kad rusų revoliucija yra „viena laimingiausių jo gyvenimo dienų“.

1917 m. birželio 18 d. asumpcionistas tėvas Eugène Pie'us Neveu rašė savo bendruomenei Paryžiuje iš Makejevkos, esančios Doneco industriniame baseine, kur gyvena: „Ką jūs galvojate apie mūsų revoliuciją? Štai kas buvo šauniai padaryta! Tą naktį, kai man telefonu pranešė, kad Nikolajus II atsisako sosto, negalėjau nė akimirkai sumerkti akių: svajonės, nauji horizontai, viltys ir kovos!“ Tėvas Neveu neslepia savo jausmų: rusų revoliucija yra geriausias katalikų šansas išgelbėti, Dievui padedant, kuo daugiau paklydusių rusų sielų...

„Kai pakyla audra...“

Taigi katalikai rusų revoliuciją, bent jau 1917 m. vasario revoliuciją, sutiko viltingai. Reikia pasakyti, kad valdant carui

religijų padėtis nebuvo labai gera, išskyrus oficialiąją stačiatikybę, absoliučios daugumos nacionalinę religiją, kuri buvo visiškai priklausoma nuo caro valios, perduodamos per Šventojo Sinodo prokuratorius. Katalikų padėtis buvo tikrai tragiška: „Iki pat Nikolajaus II atsisakymo nuo sosto katalikų apaštalavimui Rusijos durys buvo užrakintos dvigubu užraktu“, – rašė vienas tos epochos liudytojų. Juk po pakartotinių Lenkijos padalijimų Rusiją XIX a. papildė apie šeši milijonai lenkų, lietuvių, ukrainiečių, baltarusių ir kt. katalikų: trečdalis Mogiliovo arkivyskupo vadovaujamų „lotynų“ ir du trečdaliai Rytų apeigų „unitų“, kuriems vadovavo Lvovo metropolitas.

Visi tikintieji, ypač kunigai, patyrė daugybę pažeminimų, patyčių ir mirtinų persekiojimų. Didžioji „lotynų“ katalikų dauguma buvo lenkai, rusų laikomi amžiniais priešais; vokiečių kilmės lenkas monsinjoras Roppas, Vilniaus vyskupas, gana sunkiai tvarkėsi su dviem milijonais lenkų, vokiečių, lietuvių ir mažarusių katalikų, sekinamų jų žiaurių tarpusavio nesutarimų. Rytų apeigų katalikybę, niekuo nesiskiriančią nuo stačiatikybės, nebent jos atsiskyrimu, kad „sudarytų uniją“ su Roma (dėl to ir vadinamą „unitais“), politinė rusų valdžia laikė svetima religija (jos būstinė buvo Ukrainoje, globojamoje Austrijos-Vengrijos imperijos), o Rusijos patriarchatas – Romos popiežiaus „Trojos arklių“ stačiatikių žemėje.

Tautiniai, kalbiniai ir kultūriniai nesutarimai pavertė niekais bet kokius bandymus ugdyti ir struktūruoti vietinius katalikus: kaskart, kai tik koks nors svetimšalis kunigas – nemažai jų atsiųsdavo prancūzų asumpcionistai – bandydavo sutelkti rusų katalikus, jis užsitraukdavo lenkų, įsitikinusių, kad religinis Rusijos užkariavimas yra jų reikalas, pyktį, taip pat – rusų stačiatikių, siekiančių išsaugoti imperijoje vyrujančią padėtį, pyktį, ir dar – caro vyriausybės, nepageidaujančios, kad Rusijos piliečiai klausytų svetimo metropolito, pyktį!

1917 m. lapkričio 7 d. prasideda kitas rusų revoliucijos etapas: bolševikai, iki tol buvusi mažuma, Petrograde paima valdžią, – greičiau tai, kas nuo jos liko. Vakarų šalims, drauge – ir katalikiškoms, šis įvykis buvo reikšmingas tik galimomis karo pasekmėmis: jeigu Rusija pasitrauks iš kovos, konflikto pabaiga gali iš esmės pasikeisti. Lapkričio 9 d. Paryžiuje pirmoji laikraščio *La Croix* reakcija buvo tokia: „Tai Vokietijos blokados pabaiga!“ Anot katalikų dienraščio, Vokietija tuojau pat suprato, kokią naudą gali gauti iš pablogėjusios Rusijos padėties: „Į savo teritoriją ji išleido tremtinius, trokštančius vėliau suvaidinti Rusijoje tam tikrą vaidmenį, ir, kaip įprasta, siuntė savo pačios parengtus emisarus: šitaip Lenino vardu prisidengęs Zederblumas labai nesunkiai pervaziavo Vokietijos teritoriją, turėdamas, be abejo, „kišeninių paskatinimų“. Kas tas Zederblumas? Nežinia. Bet toks įtartinas personažas galėjo būti tik žydas. *La Croix* užsienio spaudos apžvalgoje vienbalsiai teigiama: „Jau seniai turime įrodymų, kad Leniną ir Trockį tiesiogiai finansuoja Vokietija“, – aiškina *Daily Chronicle*. „Vokietijos agentas Leninas pirmuoju straipsniu įrašė neatidėliotinos taikos sudarymą“, – tęsia *Morning Post*. „Petrogradas – tai ne Rusija, tai vokiečių viešpatavimo Rusijoje generalinis štabas“, – pildė *Daily News*.

Lapkričio 11 d. *L'Osservatore Romano* itin atsargiai pareiškė, kad Rusijos padėtį buvo galima numatyti: „Kai kyla audra, turi nugriaudėti ir griaustinis <...>. Istorija, kaip ir tiesa, visiems įtikti negali.“ Tokiomis sentencijomis prabilo Vatikano dienraštis. Vėlesnėmis savaitėmis iš Rusijos gauta informacija buvo dalinė ir tokia prieštaringa, kad beveik nekomentuota. Kai praėjus mėnesiui po Žiemos rūmų užėmimo buvo paskelbta, jog bolševikai atsisako tęsti karą, Europos spaudoje kilo didelis nepasitenkinimas, vienu balsu visiems „maksimalistams“, ypač „Bronsteinui-Trockiui“ pranašaujantis, kad jų atsitraukimas nuo Vokietijos yra savižudiškas.

Sovietų atžvilgiu Europos laikraščiai buvo griežti: anarchija, revoliucija, išdavystė, sąmyšis, nevilts. Vien tik *L'Osservatore Romano* aiškino, kad ne, „Rusija nepradingo“, ir „revoliucijos yra tarsi švytuoklės, kurios tol juda iš vieno krašto į kitą, kol išsekus pirminiam impulsui sustoja pačiame viduryje“. Popiežius Benediktas XV, laikydamasis savo neutralumo politikos, dėl kurios jam tiek priekaištavo prancūzų ir vokiečių katalikai, nepasmerkė „numatomo pasitraukimo iš konflikto“, nes Rusija „vis tiek neišnyks iš pasaulio scenos“.

Du būsimi popiežiai pirmose linijose

Apštalų sosto pasiuntiniai Lenkijoje ir Vokietijoje nuolat informuodavo Romos popiežių apie padėtį Rusijoje. Abu prelatai buvo paties aukščiausio rango: pirmasis, monsinjoras Achille'as Ratti – būsimasis Pijus XI; antrasis, monsinjoras Eugenio Pacelli – būsimasis Pijus XII. Kaip tik tarpininkaujant jam, palaikiusiam ryšius su Prūsijos ambasadoriumi Petrograde grafu Mirbachu, popiežius pasiūlė priimti Vatikane imperatoriaus šeimą, kuriai grėsė mirtinas pavojus. Atsakymo taip ir negauta: popiežius, kaip ir visi kiti, sužinojo, kad 1918 m. liepos 17 d. Jekaterinburge bolševikai nužudė carą ir visą jo šeimą.

Išskyrus šį konkretų bandymą pagelbėti, Vatikanas nedarė nė žodžio. Net 1918 m. sausio 23 d. bolševikų priimtas dekretas, žiauriai suvaržęs religines laisves, nesukėlė jokios Romos reakcijos. Tik Mogiliovo vyskupas monsinjoras de Roppas viename laiške popiežiui oficialiai protestavo prieš tas priemones, kurias jis vadino pasibaisėtinomis. 1918 m. pabaigoje popiežius galiausiai jam parašė atsakymą, kad viskas susitvarkys, ir su Dievo valia Rusijoje nušvis „laisvo ir

veiksmingo gyvenimo aušra“. Tuščių iliuzijų nepuoselėjantis tėvas Neveu laiškuose iš savo Doneco kaimo rašė apie naują, kurią katalikai gali gauti iš Bažnyčios ir valstybės atskyrimo. Neveu dar nežinojo, kad visi jo laišškai atsiduria ant popiežiaus darbo stalo.

Rusijos chaosas Benediktui XV pirmiausia suteikė netikėtą galimybę sugrąžinti Vatikaną į didžiąją tarptautinę sceną. 1915 m. gegužę Italija nutarė stoti į karą Antantės pusėje, slapta pareikalavusi pašalinti Šventąjį Sostą iš būsimų taikos derybų. Sovietai turėjo daug malonumo, kai 1917 m. lapkričio pabaigoje paskelbė Rusijos, Anglijos ir Prancūzijos Londone pasirašytos sutarties paslaptinę „15 straipsnį“, kuris išstūmė popiežių iš didžiojo diplomatinio žaidimo. Tačiau dabar popiežiui šiame žaidime teko lemiama korta – naujosios Rusijos valstybės pripažinimas. Reikėjo neprarasti šio netikėto kozirio, numatyti iš jo kylančius neigiamus padarinius (pirmiausia – tikėtiną lenkų katalikų išsiūtį) ir kirsti tinkamu momentu.

Dėl to – ir Vatikano santūrumas. Monsinjoras Ratti, vienintelis šiek tiek rusiškai mokantis Romos prelatas, neseniai buvo paskirtas popiežiaus pasiuntiniu Lenkijoje ir Lietuvoje, bet Benediktas XV išplėtė jo įgaliojimus Estijoje, Latvijoje, Gruzijoje ir Rusijoje. Jau 1918 m. rugsėjį Ratti kreipiasi į sovietus, prašydamas įprastinių garantijų, kad galėtų aplankyti Rusijos katalikus, žinoma, „grynai religiniais“ tikslais: laisvo judėjimo, korespondencijos neliečiamumo ir t. t. Atsakymas buvo *niet*. Būsimojo popiežiaus kelionė į Sovietiją neįvyko.

Melas, skurdas, žudynės

Maždaug tuo pačiu metu du Šventojo Sosto pareiškimai sukėlė nelabai malonią naujųjų Kremliaus šeimininkų reakciją.

Pirmiausia, 1919 m. vasario 3 d. valstybės sekretorius kardinolas Gasparri pasiuntė protesto telegramą prieš neteisėtą Mogiliovo arkivyskupo monsinjoro Roppo suėmimą; sarkastiškame atsakyme buvo paaiškinta, kad areštuotas ne prelatas, bet jo sūnėnas – už „pinigines spekuliacijas“! Kovo 12 d. Leninui pasiunčiama antroji telegrama, kur apgailestaujama dėl Kijevo metropolito Vladimiro, apie dvidešimties stačiatikių vyskupų ir kelių šimtų kunigų nužudymo; atsakymas ciniškai neigė bet kokias šio pobūdžio represijas ir netgi kaltino popiežiaus suklaidinimu jo informatorius stačiatikius. *L'Osservatore Romano*, norėdamas informuoti savo skaitytojus, išspausdino abu atsakymus.

Praėjus dvejiems metams po bolševikų atėjimo į valdžią, Rusiją ištiko baisus skurdas, nuo bado mirė mažiausiai du milijonai žmonių. 1921 m. rugpjūčio 5 d. popiežius Benediktas XV Rusijos labai kreipėsi į visą žmoniją ir pasiūlė savo pagalbą badaujantiems žmonėms. Pasiūlymas buvo priimtas: Leninas nusiuntė pas popiežių savo seną draugą Vaclavą Vorovskį, Sovietų prekybos atstovybės Romoje viršininką, kad jis parengtų apaštališkojo pasiuntinio vizitą į Rusiją. Taigi svarbūs Vatikano asmenys galės patys pabendrauti su rusų tauta! Sausio 23 d. mirštantis senasis popiežius dar klausinėjo savo aplinkos žmonių, ar jau gautos sovietų vizos.

Vasario 6 d. jo įpėdinis, buvęs pasiuntinys Achille'as Ratti, tapo Pijumi XI ir suteikė įgaliojimus Bažnyčios užsienio reikalų sekretoriaus padėjėjui monsinjorui Giuseppe Pizzardo kartu su Lenino atstovu pasirašyti pirmąją ir vienintelę Vatikano ir Sovietų valstybės susitarimą.

Įtampa būtų atslūgusi, jeigu pats Leninas 1922 m. vasario 23 d. nebūtų priėmęs dekreto, nurodančio „kuo greičiausiai ir be jokių išimčių“ tiesiog konfiskuoti visą Rusijos bažnyčioms ir vienuolynams priklausantį vertingą turtą. Kovo 15 d. slaptame „draugui Molotovui“ pasiųstame laiške Leninas paaiškino dvigubą šios priemonės tikslą: ekonominių

derybų su Genuja išvakarėse greitai papildyti valstybės kasa ir, pasinaudojus proga, „sušaudyti kuo didesnę skaičių buržuazijos ir bažnyčios atstovų“, kad būtų išrauta „bet kokia mintis apie pasipriešinimą daugeliui dešimtmečių į priekį“.

Leninas jau sirgo, kai 1922 m. balandžio 10 d. prasidėjo Genujos konferencija, sovietų delegacijai vadovavo Užsienio reikalų ministerijos liaudies komisaras Georgijus Čičerinas. Inteligentiškas ir išsilavinęs, poliglotas ir melomanas Čičerinas buvo ne toks, kaip kiti bolševikai. Šv. Jurgio rūmuose vykusioje konferencijoje dalyvavo dvidešimt devynios šalys – 1914–1918 m. karo nugalėtojos ir pralaimėtojos, Versalio sutarties dalininkės ir aukos, turėdamos tikslą sveikais pagrindais atstatyti pokarinę Europos ekonomiką.

Žinoma, Šventasis Sostas tame sąraše neregistravo, vis dėlto popiežius Pijus XI pasistengė suvaidinti vieną iš pirmųjų vaidmenų šiame intrigų kupiname diplomatiname vaidiniame, kuriame buvo sprendžiamas Europos likimas. Genujos arkivyskupas monsinjoras Signori, nuolat kvietęs tikinčiuosius melstis už konferencijos sėkmę ir perdavęs karštus popiežiaus Pijaus XI taikos palinkėjimus, buvo pakviestas į ceremonijos atidarymą ir į Italijos karaliaus surengtą iškilmingą vakarienę Dante Alighieri tema. Svečiai buvo susodinti abėcėlės tvarka, Signori atsidūrė priešais Čičeriną.

– Susitiko kraštutinumai! – linksmi sušuko Viktoras Emanuelis III ir paragino juos pakelti šampano taures.

Šio tosto nuotrauka apskriejo visą pasaulį. Pasinaudojęs spaudos suteikta proga, gegužės 5 d. Pijus XI pasiuntė į Genują jauną talentingąjį Giuseppe Pizzardo, vieną geriausių savo diplomatų, kad šis delegacijos vadovams perduotų memorandumą. Jame popiežius išreiškė aiškų raginimą „vėl priimti Rusiją į civilizuatą tautų bendriją“, žinoma, su sąlyga, kad Rusijos žmonėms būtų sugrąžintos religinės laisvės. Čičerinas su palyda „Imperial Palace“ viešbutyje priėmė po-

piežiaus pasiuntinį ir su juo kalbėjosi daugiau kaip dvi valandas. Po trijų dienų surengtoje spaudos konferencijoje sovietų atstovas, visų nuostabai, gyrė „didelį moralinį popiežiaus autoritetą“.

Vatikano akis

Ar tikrai išsisklaidė Vatikaną ir Kremlių skyrę ledai, nepaisant Genujos uostą pasiekiančių neviltį keliančių naujienų, tokių kaip patriarcho Tichono, aukščiausiojo Rusijos dvasininko, areštas? Benedikto XV sumanyta popiežiškoji pagalbos misija, kuriai 1922 m. ir 1923 m. per rusų karą vadovavo jėzuitas Edmundas Walshas ir dvylika kitų civiliškai vilkinčių kunigų, padėjo išsaugoti šimtus tūkstančių gyvybių, taip pat teikė Vatikanui vertingą informaciją apie Rusijoje nesibaigiančio pilietinio karo padėtį; tačiau toji misija neturėjo jokio poveikio politiniam kontekstui – neteisėtiems areštams, suklastotoms byloms ir mirties bausmėms: patys katalikų vyskupai buvo kalinami, teisiami, išvaromi, netgi nužudomi, kaip antai monsinjoras Konstantinas Budkiewiczius, kurį sušaudė Maskvoje Lubiankos požemiuose.

Vatikanui nebuvo jokio reikalo skubėti pripažinti tokio nežmoniško režimo. Kaip ir jokio reikalo nutraukti su juo ryšius: nepaisant sistemingo visų informacijos kanalų naikavimo, popiežius Pijus XI dabar geriau nei bet kada buvo informuojamas apie režimo pokyčius: pilietinio karo pabaigą, policijos terorą, naująją ekonominę politiką, prievartinės kolektyvizacijos pradžią, badą...

Nuo 1918 m. svarbiausias Vatikano žinių apie sovietinę tikrovę tiekėjas buvo Eugène Pie'us Neveu. 1906 m. šis dvidešimt devynerių metų tėvas asumpcionistas atvyko į